

Platform Duurzame en Solidaire Economie

28 september 2011

18:15 – 21:15

Utrecht

Lou Keune, Paul Metz, Martijn van der Linden

Agenda

1. Het internationale handelssysteem

Paul Metz

2. Het meten van 'groei' en 'welvaart'

Lou Keune

3. Het financiële systeem

Martijn van der Linden

1. Het internationale handelssysteem

Paul Metz

Het internationale handelssysteem

In een duurzame vrije markt
moeten de prijzen de
waarheid vertellen ...
en dat kan ...

Inleiding

Platform voor **Duurzame** en **Solidaire** Economie wil:

- Veel verdergaand beleid om de 'Rio doelen' te bereiken
- Door ons land – binnen en met de EU – voor de hele wereld

Drie hoofdpeilers vanavond voor top-down aanpak:

- Verbetering van de prijzen van alle schaarse, vervuilende en uitbuitende dingen en een stabiele basis voor inkomenszekerheid
- Het correct meten van welvaart en daarop koersen
- Opheffen van zwakten en onrechtvaardigheden van het geldstelsel

Toestand mensheid

- **Financiële crisis**
- **Grondstoffen crisis**
- **Huizen bubbels**
- **Olie Piek, energie-armoede en energie-crisis**
- **Honger en voedselcrisis**
- **Conflicten om grondstoffen, water, grond, ...**
- **EN crisis in goed bestuur – alle landen en niveaus – ‘leiderschap’**
- **Wie pleegde de stille overname ? Wie is de tovenaarsleerling – de grote bedrijven, premiers of miljardairs**

Duurzame ontwikkeling

- 1987 Brundtland – Our Common Future
- 1992 VN Top Rio de Janeiro over samenhang van Milieu & Ontwikkeling
- producten: Agenda 21 – voorzorgbeginsel
- 2000 VN Millennium Ontwikkelings Doelen
- 2002 VN Top Johannesburg Rio +10
- 2012 VN – Flop ? – Rio +20

Definitie DO

Brundtland in Tokyo 1987 : “Dit is een huwelijk van economie en ecologie. Alle landen zijn verantwoordelijk voor een maatschappelijke ontwikkeling die voorziet in de behoeften van alle burgers van nu en toekomstige generaties en waarbij het milieu en het gebruik van de natuurlijke hulpbronnen gewaarborgd zijn. **Ongewijzigd beleid bedreigt het voortbestaan van de mensheid, we moeten nu snel handelen.**”

Globalisering

- “Autonoom proces van de vrije markt”
- Instituties: IMF, WBank, WTO – G8 /20
- Kritiek “van binnen” Stiglitz, Sen, Hertz, Klein, Heertje, Donald Kalff, Wijffels, eva
- Externe kritiek: politieke partijen, vakbonden, vele “idealisten” en NGOs
- Deze honden blaffen, maar de karavaan ...

Hoe duurzaam globaliseren?

- “De veroorzaker betaalt” consequent toepassen = OESO grondwet sinds 1974
- Scherpe plafonds stellen aan gebruik van natuur en ‘uitputtende’ hulpbronnen
- Uitbuiting en slavernij effectief bestrijden
- Vakbonden en grondstoffenkartels in alle landen stimuleren ipv saboteren
- Gelijke rechten op vruchtgebruik natuur
- Verduurzaam de belastingen en subsidies

De vrije markt economie

- “vrij” ? Ja, maar met vele “beschermingen” – eigendom, vrijheid te ondernemen, eerlijke concurrentie, ...
- Staten hebben budget nodig -> belastingen
- Rijnlandse “sociale” vrije markteconomie: hoge heffingen op arbeid om “productiviteit” marktconform te vergroten + veel diensten
- Nu ecologische schaarsten, dus zelfde truc ->
- De ecologische en sociale vrije markteconomie

Belasten van schaarsten

- Darwin: wat niet wordt belast, sterft af en uit
- Wat te goedkoop is, wordt niet efficiënt gebruikt
- Lucebert: “Alles van waarde is weerloos” – als de prijs niet klopt, daar kan iets aan worden gedaan
- Ecotax of Extax geeft een – beschermende – prijs
- ... en levert een ‘onnodige’ netto opbrengst op
- Deze opbrengst kan dus worden teruggesluisd ...

Hoe groen belasten?

- Heffingen op grondstoffen, grond & vervuiling
- Cap & Trade – veiling van rechten binnen plafond
- Perverse subsidies afbouwen, dus minder ‘foute’ heffingen nodig
- Ervaringen sinds begin jaren 90: te voorzichtig !
- Veel hogere heffingen nodig om effectief te zijn
- Beperk tot grote vissen en ga naar EU schaal

Grote vissen voor ecotax

- Klimaat broeikasgassen, warmte
- Water grondwater, koelwater, BOD
- Grondgebruik grondwaarde LVT, tuinbestrating
- Energiezekerheid fossielen, uranium
- Grondstoffen fosfor, chloor, metalen, plastic, ...

Sociale terugsluizing

- Verlaging heffing op arbeid – vrije voet omhoog
- Afschaffing perverse heffingen, zoals OB, OZB en BTW – jaja = straf op toevoegen van waarde ...
- Betaling van Earth- of ecodividend aan burgers als aandeelhouders van Aarde – voorbeeld Alaska Oil Fund – dit compenseert denivellering
- Beloning van leveranciers van groene diensten, bijvoorbeeld boeren die netto CO2 opbergen

Principes

- Heffing is straf, subsidie verslavende verwenning
- Priis is dominante informatiedrager op vrije markt
- Daarom: belast onze ondeugden, niet onze deugden
– tax bads, not goods
- Voor geld doen mensen alles, ook het goede
- Maak Adam Smith' onzichtbare hand duurzaam
- Idem investeringimpuls Keynes: Fair Green Deal
- Hoge heffingen nodig voor milieueffect, maar effect op lage inkomens ongewenst: ecodividend

Invoering

- Is al begonnen, fiscale infrastructuur bestaat: tarieven kunnen snel omhoog
- Nationaal kan veel meer dan men denkt
- EU komt in actie als er voorhoede is of dreigt
- Urgentie – prijsmechanisme werkt efficient, maar langzaam – dus snel beginnen met grote stappen
- Alle duurzame alternatieven zullen profiteren !

Duurzamen ontwikkeling

- Opbrengst ecotaxen erodeert – onnodig en ongewenst – nu nog 14% moet naar 30 – 40%
- In NL vooral ad-hoc aandacht, niet continue, bij ministeries, PBL, SNM, CE, netwerk M&E
- Er bestaat veel kennis in het Duits en Engels
- Bedrijven kennen winnaars – oa De Groene Zaak – en verliezers – vooral VNO-NCW
- Politiek moet luisteren naar belangen van toekomst

2. Het meten van 'groei' en 'welvaart'

Lou Keune

Meten van groei en welvaart

- De Macro Economische Verkenning- MEV
 - Eerste zinnen
 - Kritieken
 - Conceptueel
 - Eerlijk meten?
 - Economie begrip
 - Groeidenken
- Alternatieve indicatoren
- Meta Economische Verkenning 2015 – MEV+

Eerste zinnen MEV 2012

“De wereldeconomie is sinds het begin van dit jaar duidelijk aan het vertragen en de voorlopende indicatoren lijken op de zomer: verre van zonnig. Als gevolg hiervan vertraagt de Nederlandse bbp-groei naar 1½% in 2011 en 1% in 2012. De verbetering van de overheidsfinanciën volgt deels uit de bezuinigingen en lastenverzwaringen van het kabinet. Deze maatregelen zijn ook voelbaar in de koopkracht - 2012 wordt het derde jaar op rij met een koopkrachtdaling, in dat jaar met in doorsnee 1%.”

Kritieken conceptueel

- Eerlijk meten?
 - Bijtellen
 - Aftrekken
 - Bij of af
- Economie begrip
 - Beperkt tot gemonetiseerde transacties
 - Daarbinnen beperkt tot de “witte” economie
 - Indicatie van welvaart?
 - Nationaal of mondiaal

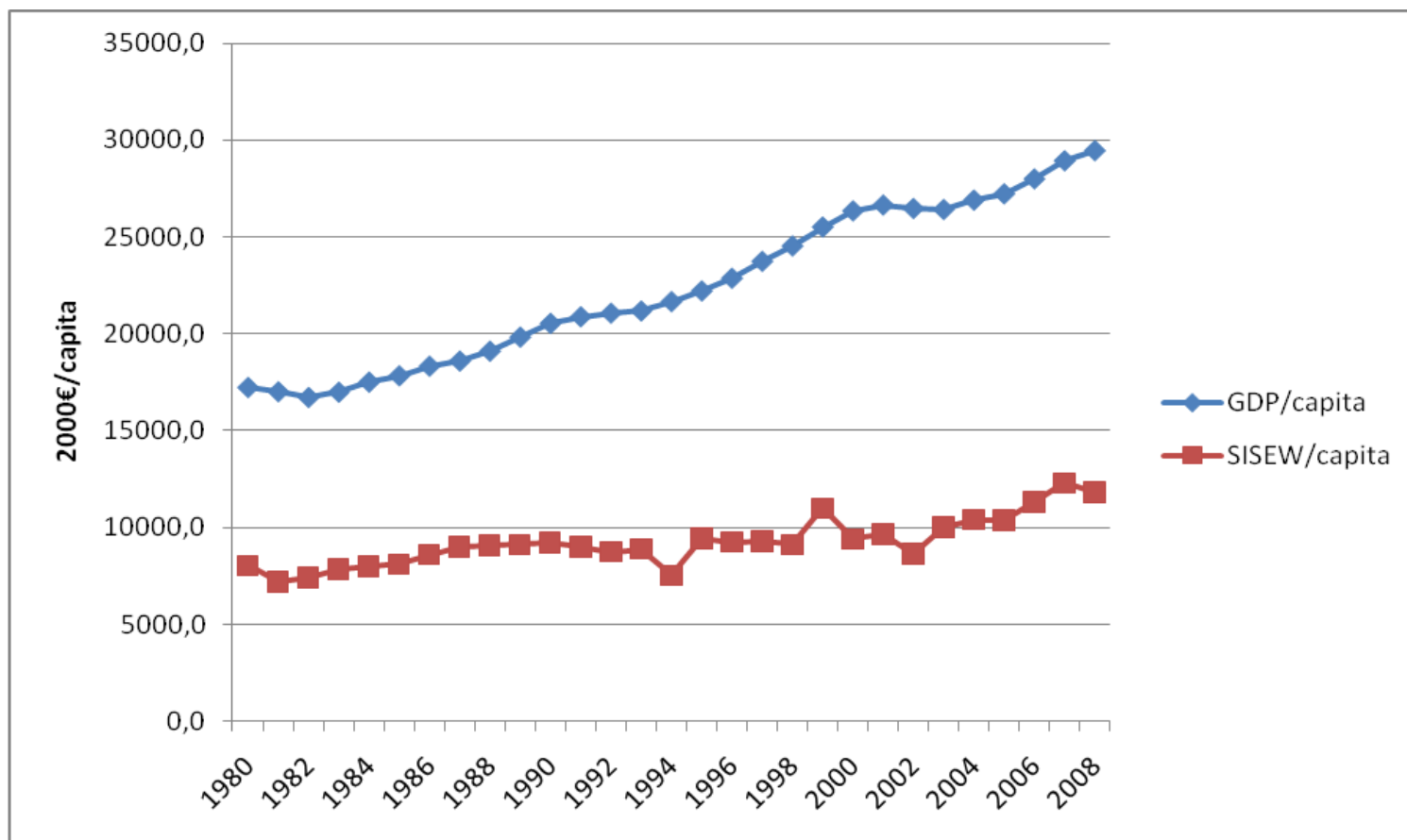
Kritieken: groeidenken

- Déze groei kan “ecologisch” niet meer: EV overshoot; biodiversiteit; CO₂ uitstoot
- Déze groei ten koste van mensen
 - In Nederland
 - In ontwikkelingslanden
- Welzijn en geluk belangrijker

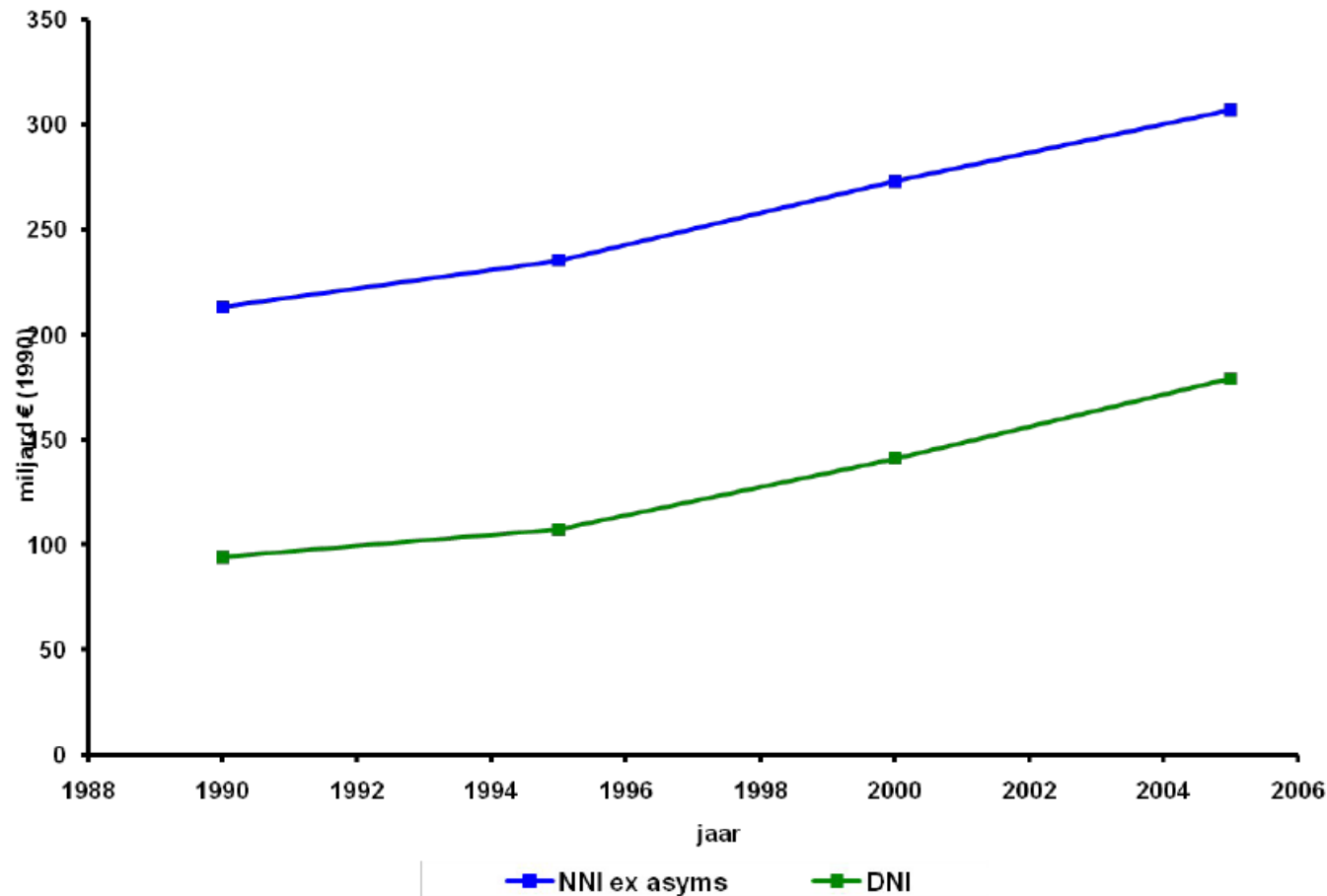
Alternatieve indicatoren

- Één indicator of dashboard?
 - Zie ook Monitor Duurzaam Nederland
- Voorbeelden van alternatieve indicatoren
 - Correctief:
 - Index of Sustainable Economic Welfare (ISEW)
 - Het Duurzaam Nationaal Inkomen (DNI)
 - Complementair:
 - Human Development Index (HDI)
 - Ecologische Voetafdruk (EV)
 - Happy Planet Index (HPI)
 - Betaalde / Onbetaalde Arbeidindex (BOA)
 - Transformatief: MEV +

ISEW Nederland 1980-2008

Duurzaam Nationaal Inkomen Nederland 1990-2005

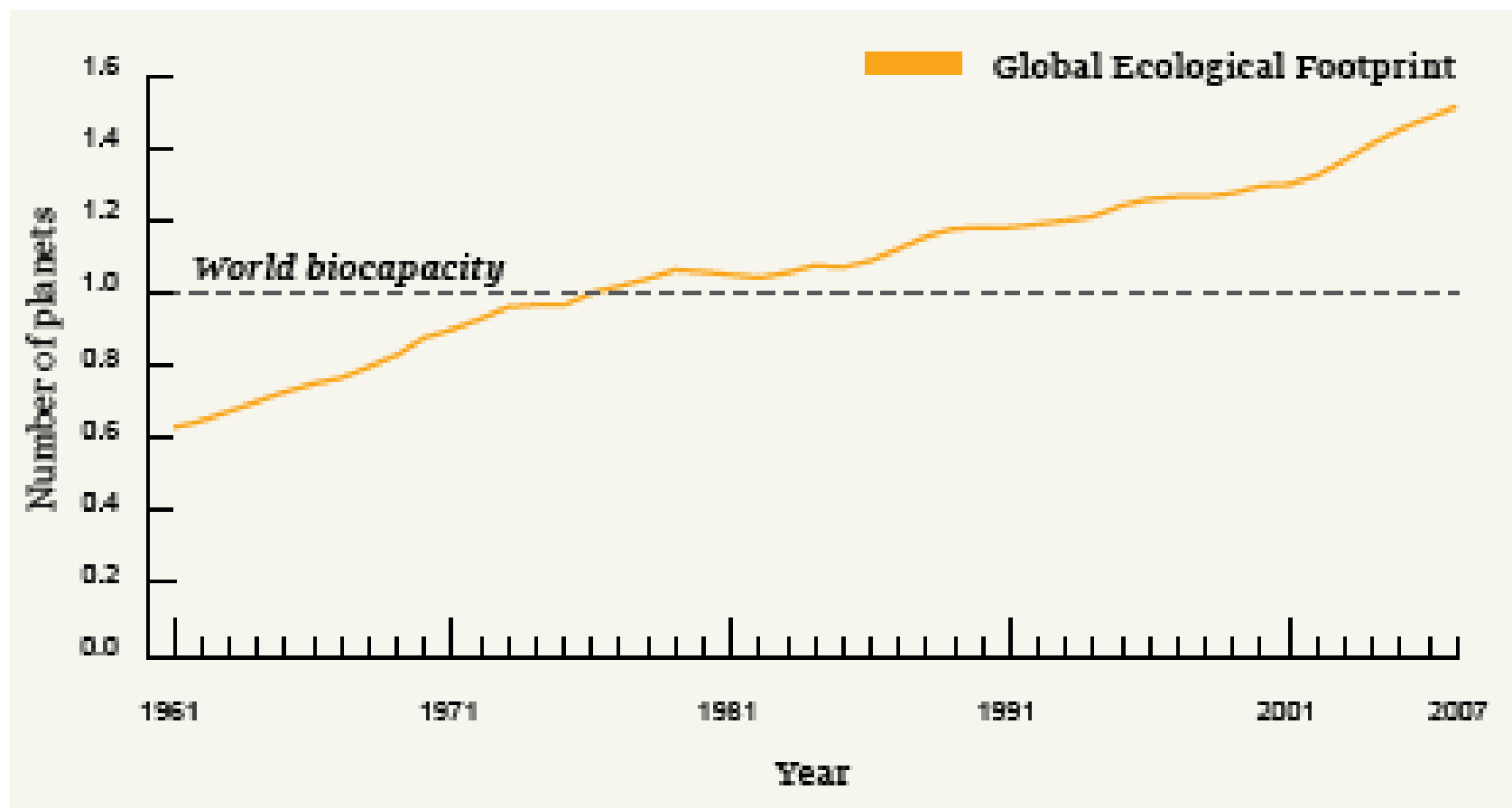

Human Development Index

- “Enlarging People’s choices”
- Gebaseerd op:
 - Gezondheid: Levensverwachting bij geboorte
 - Onderwijs: Aantal jaren scholing
 - Bruto Nationaal Inkomen (ppp)
- Ranking Nederland:
 - HDI: 7
 - GNI ppp: 11

Ecologische voetafdruk

- Nederland: Toegestaan 1,8 Gha; werkelijk: 6,2 GH
- Wereld *overshoot*

Happy Planet Index

- “The HPI reflects the average years of happy life produced by a given society, nation or group of nations, per unit of planetary resources consumed.”
- $(\text{Levensverwachting} \times \text{tevredenheid}) / \text{EV}$
- 1 Costa Rica
- 43 Nederland

Betaalde / Onbetaalde Arbeidindex

Table 1: Average PUW-quote for four European countries⁸

Country	Average PUW-QUOTE
UK	51,1 % of the total labour volume is paid
Netherlands ⁹	49,4 % of the total labour volume is paid
Poland	48,3 % of the total labour volume is paid
Spain	52,0 % of the total labour volume is paid

Eerste zinnen MEV+ 2015

“De recessie in de wereldeconomie en in Nederland heeft zich sinds 2010 verdiept. De mondiale ISEW blijft een licht dalende tendens vertonen, de mondiale Gini-coëfficiënt laat een verdieping van de inkomensongelijkheid zien, en de vergroting van de EV wijst op verdere afname van bestaanszekerheid. Dat weerspiegelt zich in de daling van de leefsituatie index van de Nederlanders met lage en middeninkomens. En dat alles ondanks een lichte stijging van het BBP. Wel is de afstand tussen het DNI en het BBP verkleind, dat wijst op een vermindering van de kosten van verduurzaming van de Nederlandse economie.”

3. Het financiële systeem

Martijn van der Linden

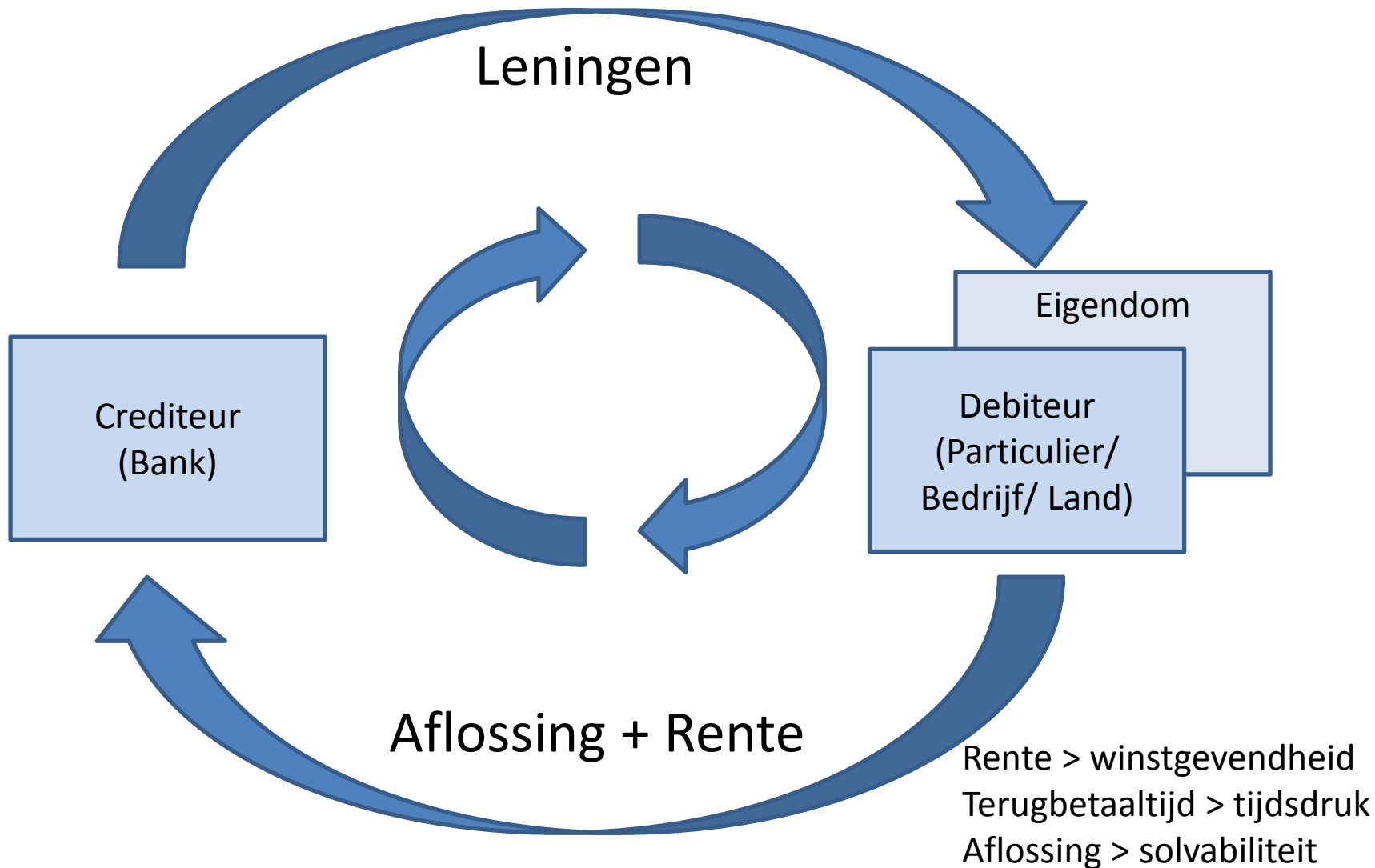
Geld

De functies van geld: ruilmiddel, rekeneenheid en oppotmiddel.

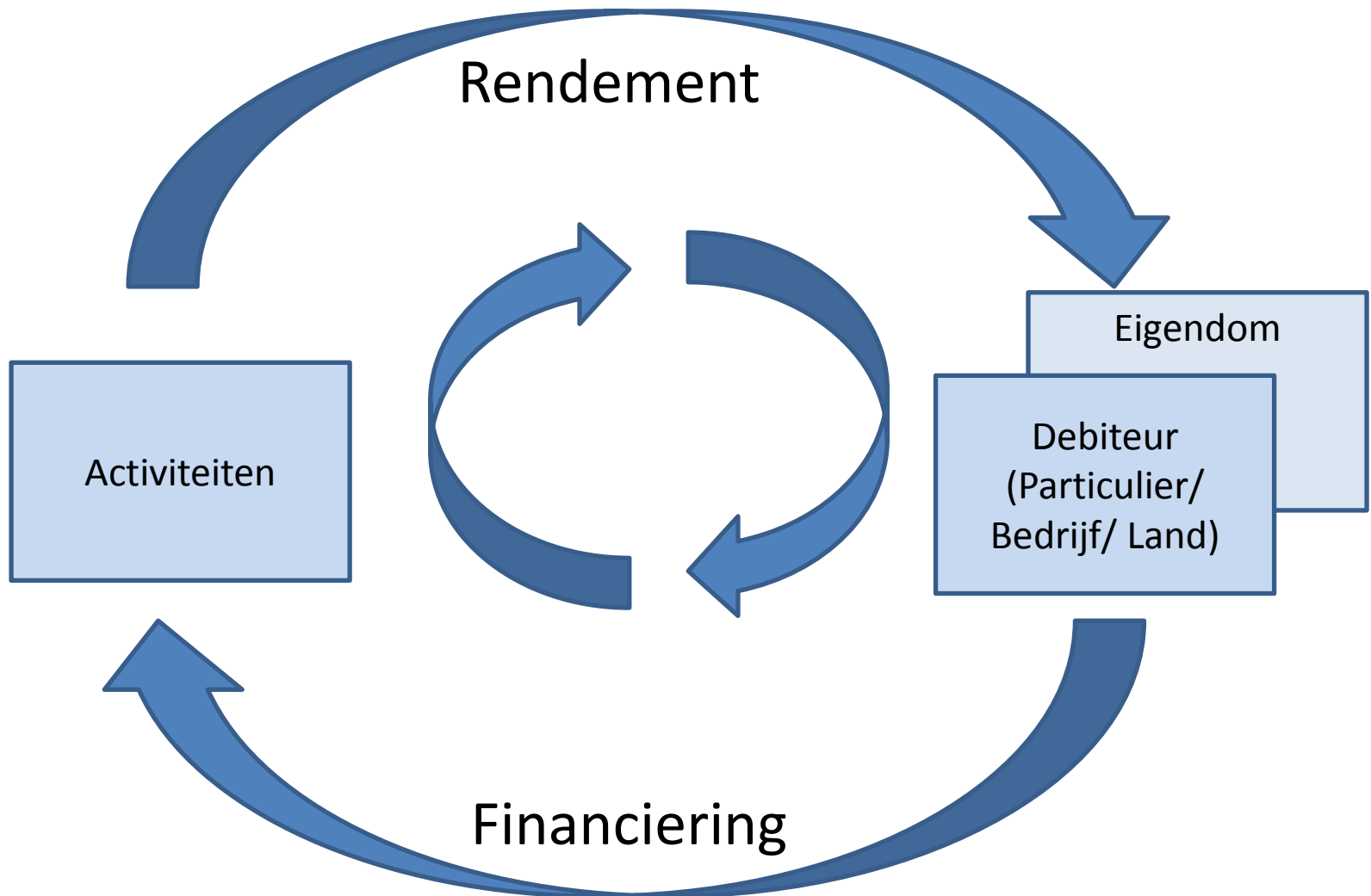
‘The process by which banks create money is so simple the mind is repelled. Where something so important is involved, a deeper mystery seems only decent.’

John Kenneth Galbraith (1908 -2006)

Geldschepping

Circulaire expansie en centralisatie

Meer geld, meer rijkdom

10 miljoen individuen met meer dan \$1.000.000 aan te investeren activa.

0,14% van de wereldbevolking kan \$39.000.000.000.000 investeren.

Meer dan het opgetelde BBP van 9 rijkste landen

(Bron: World Wealth Report van Meryll Lynch en Capgemini)

Meer geld, meer schulden

De G20 advanced economies hadden in 2007 staatsschulden ter grote van 78% van het BBP, 97% in 2009, voorspelling 115% van het BBP in 2015.

(Bron: IMF 2010)

Rond 1990 bedroegen de totale schulden van consumenten, bedrijven, de overheid en de financiële sector in westerse economieën tussen de 120% en 200% van het BBP bedroegen en dat in 2010 waren de totale schulden gegroeid tot tussen 240% en 450% van het BBP.

(Bron: McKinsey Global Institute 2010)

Meer geld, meer rente

Gemiddeld 40% van de prijs van producten bestaat uit rente, omdat de kosten van rente door boeren, fabrikanten, winkeliers, etc. worden doorberekend in de prijs.

In Duitsland betaalt inmiddels 80% van de mensen twee keer zoveel rente dan zij ontvangen, 10% ontvangt iets meer dan zij betaalt en 10% ontvangt minstens twee keer zoveel dan zij betaalt. Dit is uiteraard gelijk aan de verliezen van de eerste 80%.

(bron: Margrit Kennedy)

Financiële Markten

In de financiering faciliteren de financiële markten:

- Het werven van kapitaal (kapitaalmarkten)
- De overdracht van risico (derivatenmarkten)
- Internationale handel (valutamarkten)

(Bron: Wikipedia)

Derivaten

Afgeleide financiële producten.

Futures, opties, warrants, swaps, etc.

Of risico's verkleinen of vergroten!

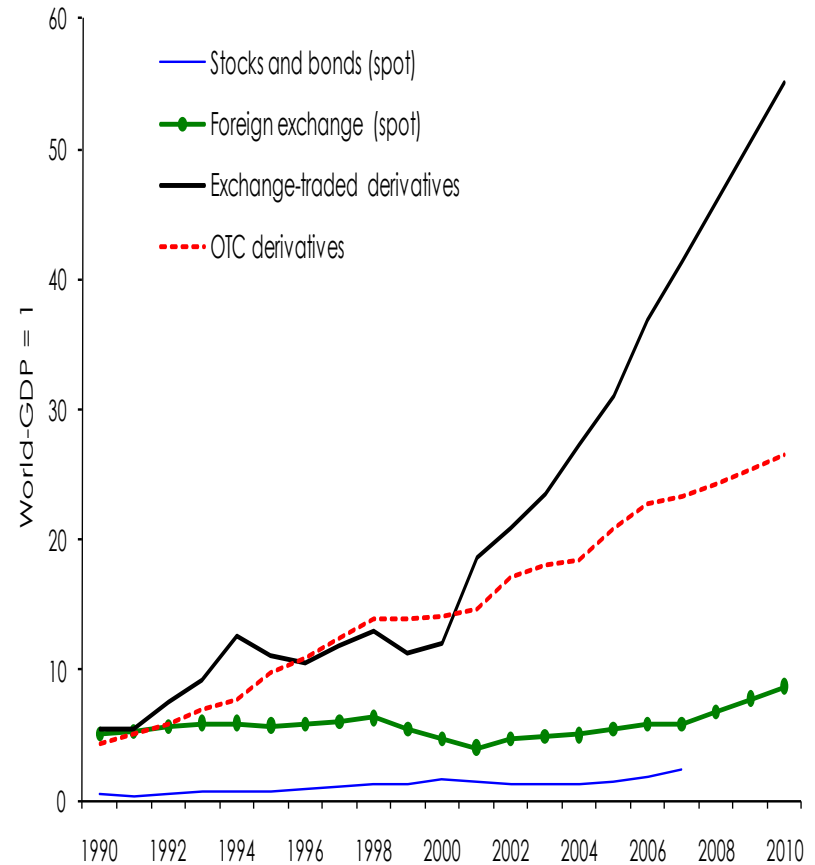
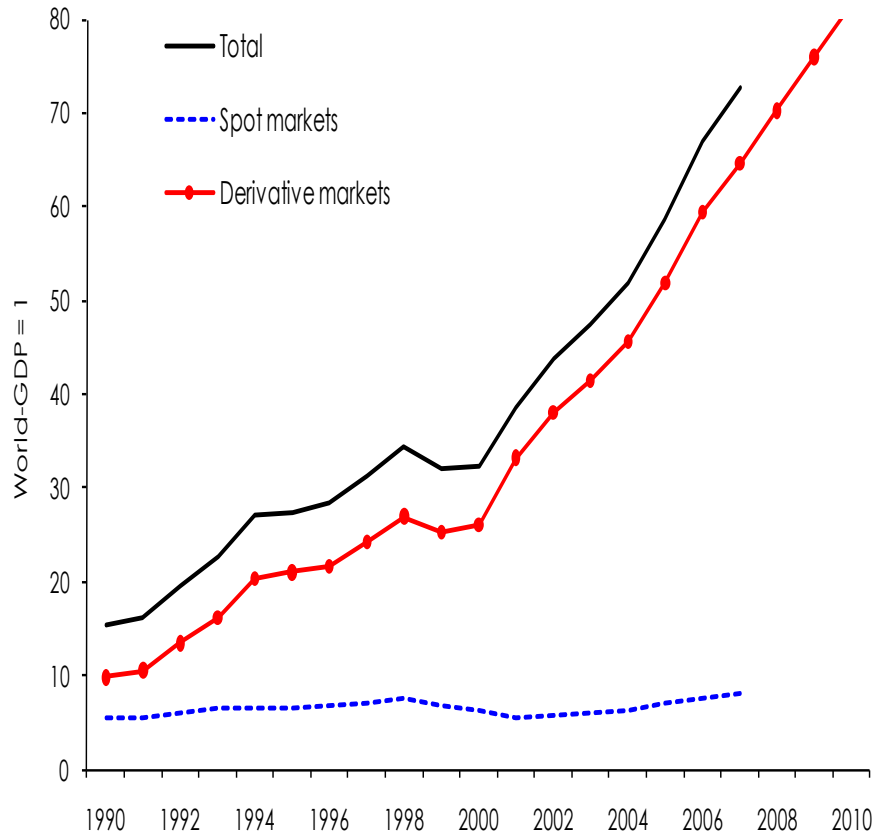
Speculant is niet van plan het product te gebruiken en korte termijn.

Speculeren: E-mini S&P 500

Met op een muis klikken
kun je het meeste
geld verdienen in deze wereld!

Explosie derivatenmarkt

Bron: Österreichisches Institut für Wirtschaftsforschung

Speculeren

Omvang derivatenmarkt is bijna 10x zo groot als het BBP van de wereldeconomie.

Tussen 2003 en 2008 is de hoeveelheid speculatief geld in grondstoffen van 13 miljard naar 317 miljard gestegen, een stijging van 2300 procent.

Dagelijks 4.000 miljard dollar verhandeld, slechts 2% heeft te maken met reële economie.

In 2008 werd een vat ruwe olie gemiddeld 27 keer verhandeld voor het daadwerkelijk werd geconsumeerd.

In 1982 kwam 5% van alle winsten in VS van financiële bedrijven, in 2007 41%. Ook in EU en NL enorme groei.

(Bron: SOMO, IMF en Bank for International Settlements)

Hoe kan dit?

Steeds meer geld beschikbaar

Steeds meer financiële producten

Technische ontwikkeling

Verandering regelgeving en vrijgeven financiële markten

Gevolg speculeren

Geruchten

Korte termijn

Toen het tegen banken gebruikt werd, moesten zij gered worden.

Nog steeds wordt er gespeculeerd tegen zwakke landen en met schaarse grondstoffen, etc.

Aandeelshouderswaarde

Geld wordt doel. Meer winst:

Kosten verlagen

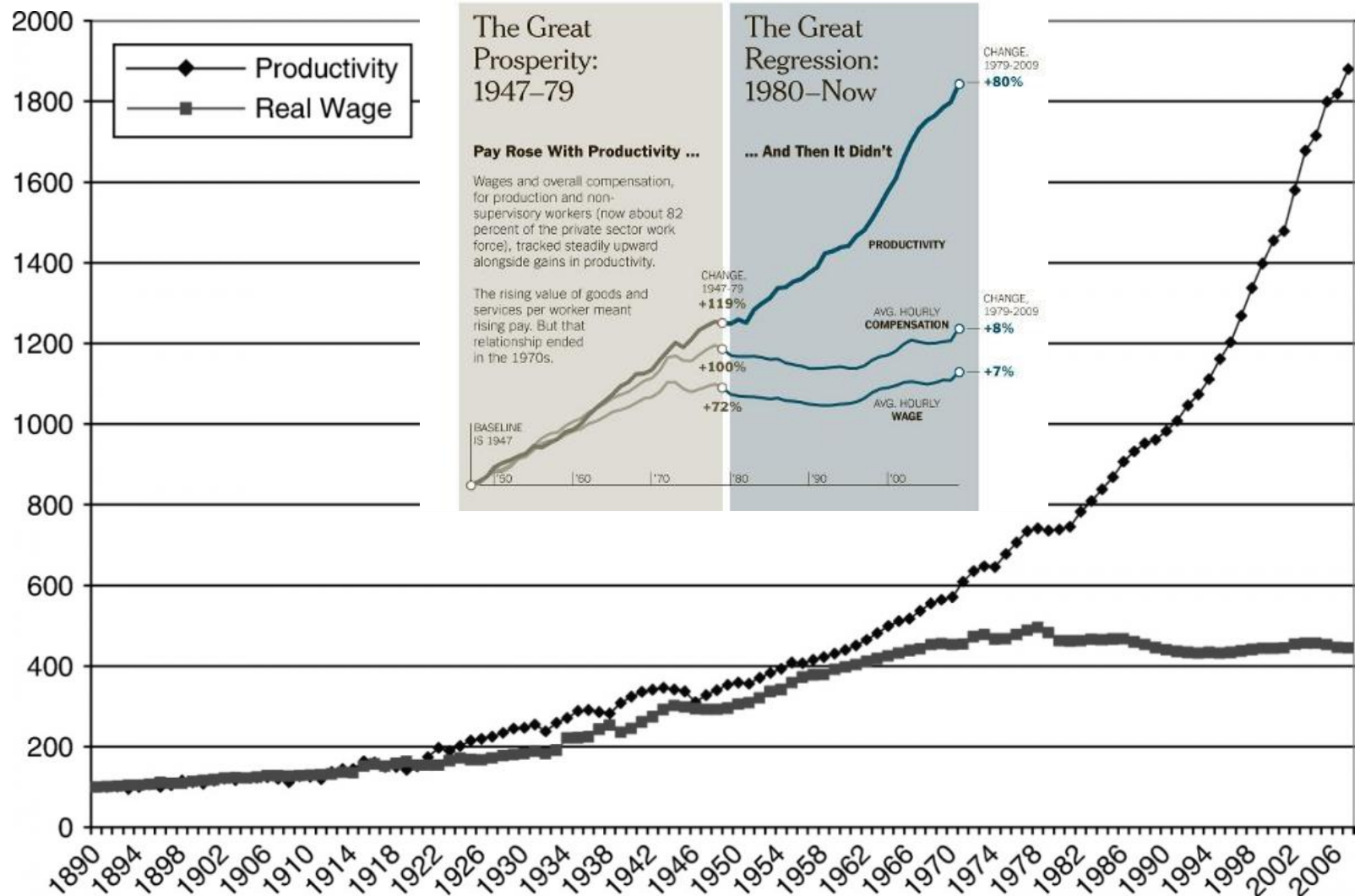
- Arbeidskosten.
- Kosten externaliseren

Opbrengsten vergroten

- Meer marketing
- Nieuwe producten

Multinationals voeren altijd deze strategie....

Reële lonen versus productiviteit

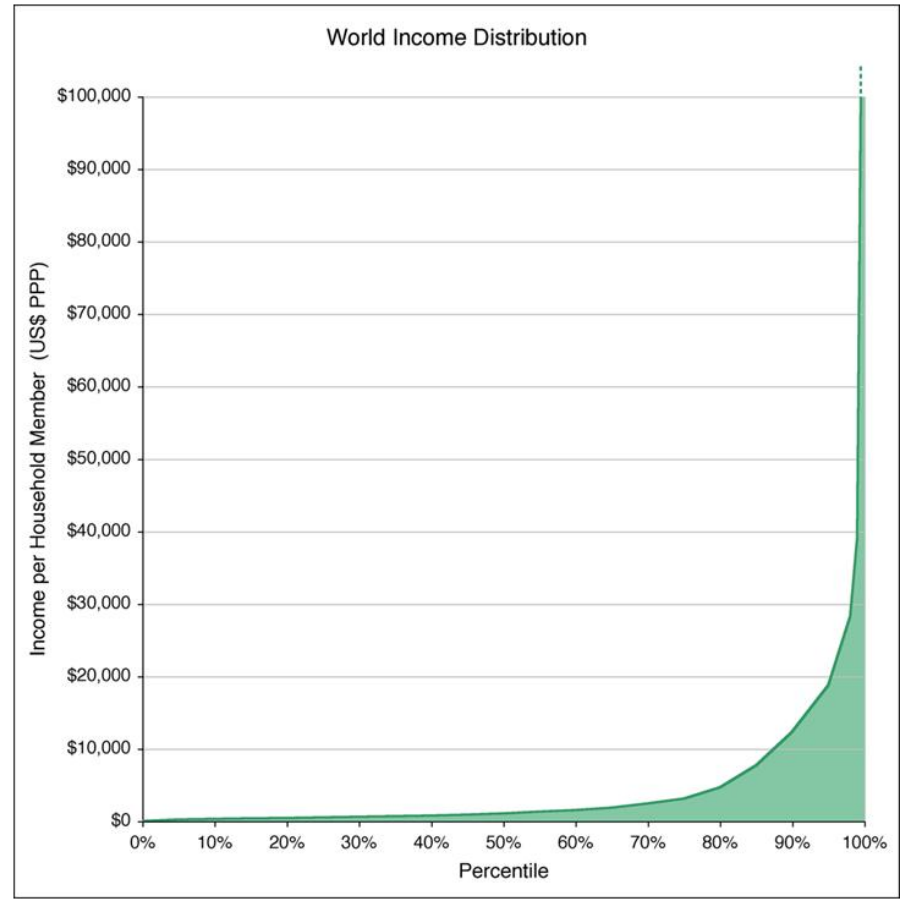
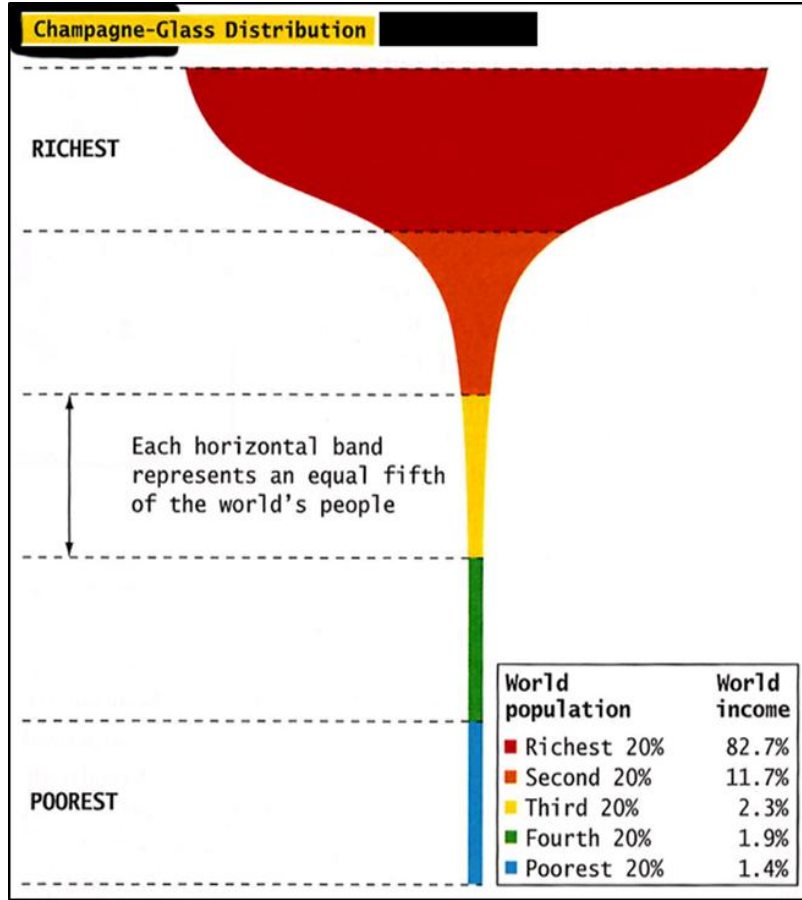
Bron: Richard Wolff/ BLS/ NY Times 4 sept 2011

Amerikaans probleem?

Unilever betaalde aan medewerkers (inclusief directie) in 2006 € 5,3 miljard. Voor de aandeelhouders was in dat jaar € 4 miljard beschikbaar.

Shell betaalde aan de medewerkers (inclusief directie) in 2006 \$ 10,7 miljard en verdiende voor de aandeelhouders in dat jaar \$ 26,3 miljard.

Gevolg

Gevolg

September 2010: Kabinet wil €18 miljard bezuinigen

Vermogen Carlos Slim stijgt in 2010 van \$53,5 miljard naar \$74 miljard: \$19,5 miljard

Waarom productiviteit?

Het vergeten van het doel is de meest voorkomende vorm van domheid.

Friedrich Nietzsche (1844-1900)

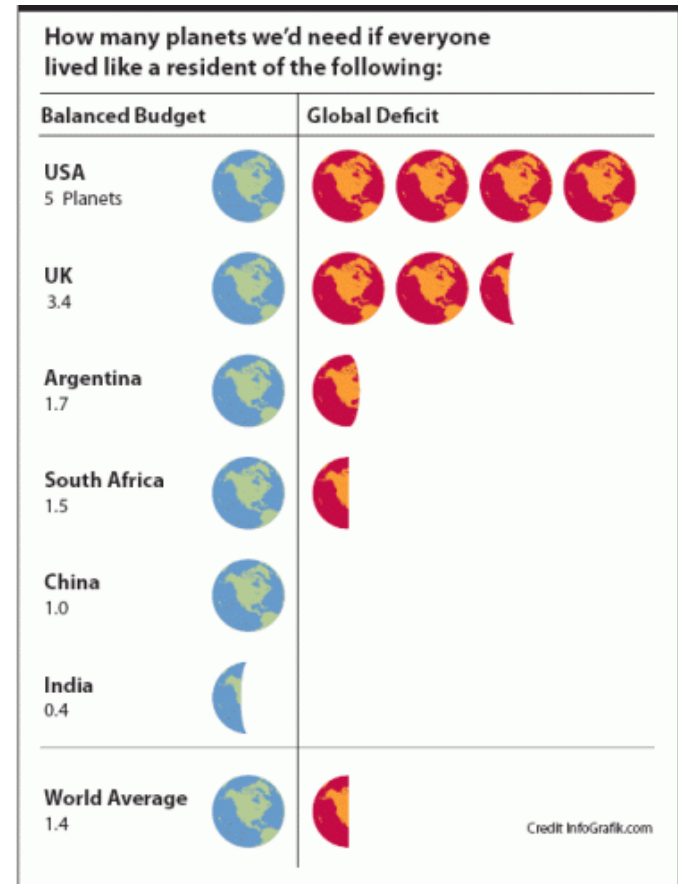
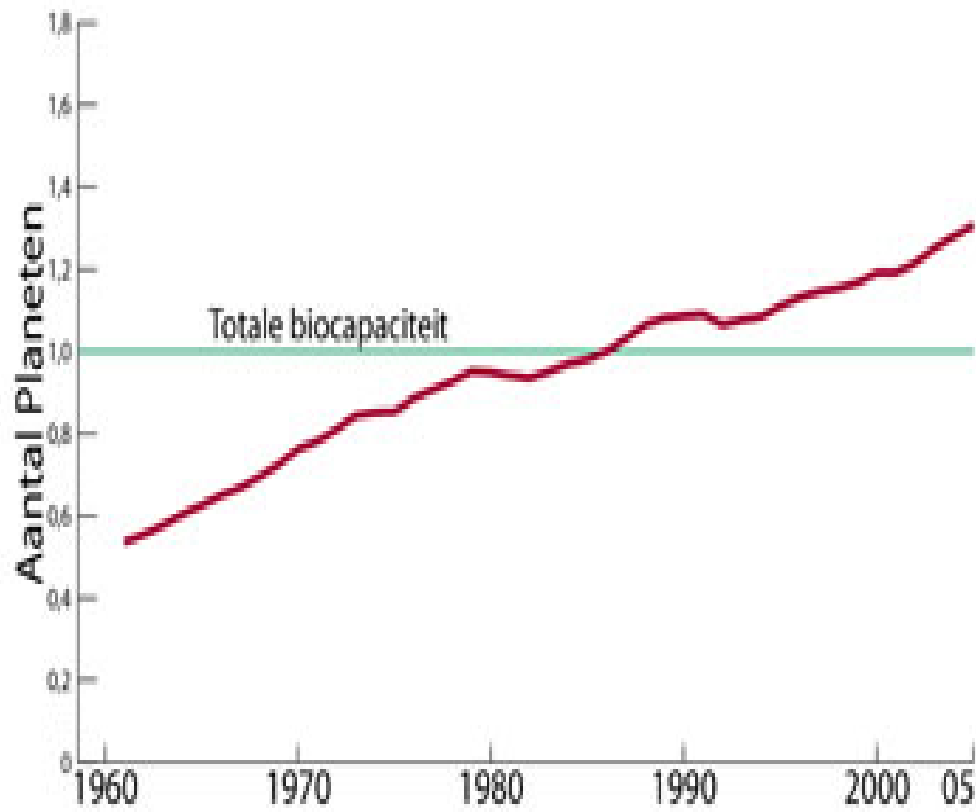
Verwachting voor 21e eeuw; nog maar 2 dagen per week werken.

John Maynard Keynes (1930)

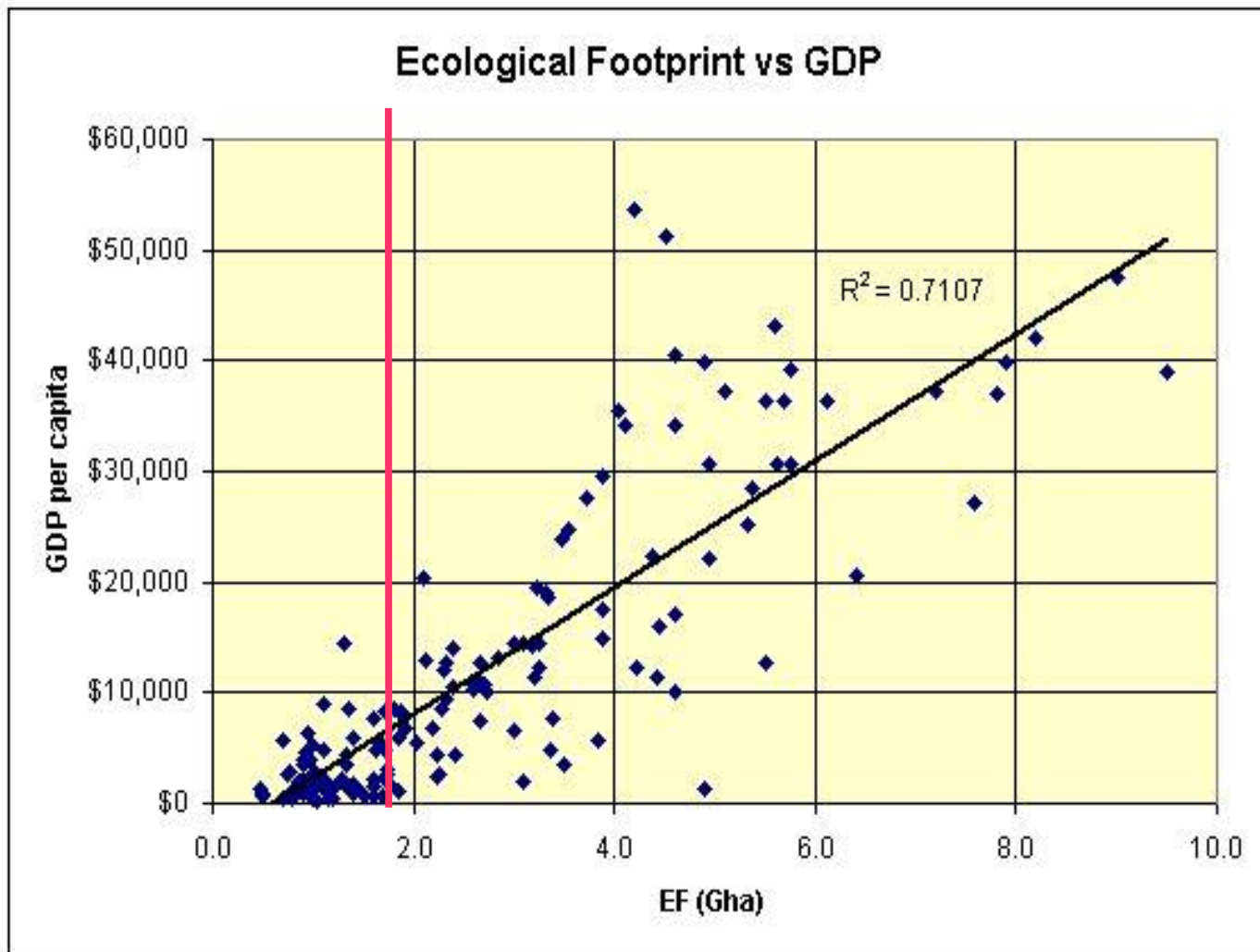
Verwachting; 20 uur per week, wat moet de mens doen?

Bertrand Russell (1932)

Ecologische Voetafdruk

Ecologische Voetafdruk versus BBP

Vragen

Wordt al het geld uiteindelijk niet omgezet in productie/ consumptie?

Is onbeperkt geld scheppen in een beperkte wereld mogelijk?

Hoe doorbreken?

The definition of insanity is doing the same thing over and over again and expecting different results.

We can't solve problems by using the same kind of thinking we used when we created them.

Einstein (1879 – 1955)

Oplossingen

Verbieden financiële producten. Bijv. verbod op speculatieve producten en fondsen

Striktere regelgeving

Belasting op kapitaaltransacties

Hogere belasting op kapitaalwinsten

Belasting op kapitaal verhogen

Oplossingen

Belastingparadijzen aanpakken, incl. Nederland

Mondiaal toezicht op mondiale markten (nu per land)

Hoofdelijke aansprakelijkheid financiers, bestuurders en aandeelhouders

Maximaal inkomen/ vermogen

Oplossingen

Permit me to issue and control the money of a nation, and I care not who makes its laws.

Mayer Amschel Rothschild (1744 - 1812)

Geldschepping (banken) nationaliseren

Inkrimpen geldhoeveelheid

Schulden kwijtschelden

Alternatieven aanbieden

Ruimte scheppen voor alternatieven/ creëren van diversiteit:

- Lokale munten
- Rentevrij geld
- Gemeenschappen zonder geld
- Regionale zelfvoorziening
- Geldcreatie zonder schulden
- Eigendom herdefiniëren

Dank voor uw aandacht

Platform

Duurzame en Solidaire Economie

www.platformdse.org